

- v̄. 4396 - 232 / 1935-36 - 1936. iii. 38. - tékeles - egyhangú;
 ix̄. 4606 - 8 / 1936-37 - " ix. 17 - vegyes - közig.j. pót;
 5083 - 49 / 1937-38 - 1937. x. 7. - közig.j. pót - szts;
 x̄. 5170 - 136 / " " - 1937. xii. 20. - tökéletes - egyhangú.

Csepreg, Soproni m. 1913. iii. 10. ref.

avat. díjat: 481 / 1937-38. jly.

Rep: 1937. dec. 21.

455

1937 / 1938.

Évk: 10

1937 DEC 15

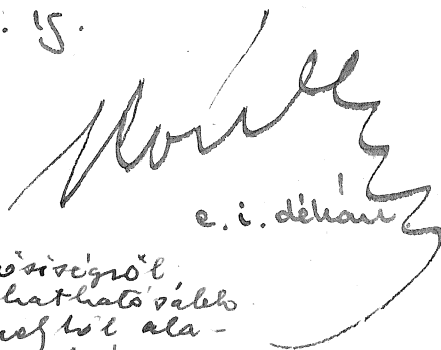
Árálatra kiadatik:

Dr. Lachás Gyula

„ Szepietéri Knu Béla

professzor matematik.

Debrecen 1937. dec. 15.

e. i. dékány

Kem emlékeztet meg az ösziévről,
amely a család, a nemz. leg határozó s álelo
(dolgoz.) vödelme volt s amoly tot ala-
kult ki a jelenlegi agy vödelm. -
Maga Knu Béla-kefeleket tővevő.
Művelő dacára elfogadom.

S. 1937 dec. 16

Ugyes öre foglalkás, magyaráz. Knu Béla
mellől. Itt-ott helye-erősi hiba.

El fogadom.

Debrecen 1937 októ 18

a Knu Béla

A CSALÁD VÉDELME ÖRÖKLÉSI JOGUNKRAN.

DOKTORI ÉRTEKEZÉS.

RÁCZ MIKLÓS.

DEBRECEN.

FORRÁSMUNKÁK.

Az értekezés megírása Dr. Zachár Gyula egyetemi nyilvános rendes tanár ur A MAGYAR MAGÁNJOG ALAP - TANAI című tankönyve alapján történt. A műből átvett idézeteket a ritkítottan írt betűk jelzik.

Egyebekben az értekezés megírását néhai Dr. TÓTH LAJOS egyetemi nyilvános rendes tanár tanításai irányították.

BEVEZETÉS.

Öröklési jogunk az elhunyt személy vagyonának irányításában két elv uralmát ismeri el. Az egyik az egyéni akarat, a másik a vérség védelme. Az első úgy jelentkezik mint végintézeti, a második mint törvényi öröklés. A törvényi öröklési rend tehát a vérbelieknek biztosítja a hagyatékot, de hogy az egyéni akarat hogy rendelkezik, azt előre nem tudhatjuk. De ha a törvényi öröklést úgy tekintjük mint az örökhagyó v é l e l - m e z e t t a k a r a t á t , akkor a tételt megfordítva, az örökhagyó valódi akaratát úgy tekinthetem, mint a vérség védelmezőjét. És valóban, jogunk intenciója az, hogy mind a végintézeti, mind a törvényi rendelkezés a vérbeliek érdekében működjék.

I.

AZ ÖRÖKLÉS FOGALMA.

Öröklés vagyón átszállása halál esetén a megholt-ról az élőre.

Jelentkezhetik mint *u n i v e r s a l i s s u c c e s s i o*, mikor a hagyaték mint egész száll át, a hagyatékban lévő összes jogok és kötelezettségek együtt háramolnak át, egy vagy több személyre.

Vagy jelentkezhetik mint *s i n g u l a r i s s u c c e s s i o*, mikor az örökhagyó mintegy lenyul vagyónjogi közé és onnét egyeseket kiemelve juttat valakinek.

II.

AZ ÖRÖKLÉS JOGCIMEI.

Az öröklés jogcimeit tekintetében elsődleges és másodlagos címeket szoktak megkülönböztetni.

Hogy milyen címeken lehet örökölni, azt mindig a jog mondja meg. Tehát az öröklés elsődleges alapja maga a

JOG. Jogunk azt mondja: A v a g y o n , m e -
l y e t a z ö r ö k h e g y ó é l e t e f o l y a m á n
n a g y f á r a d s á g g a l ö s s z e g y ü j -
t ö t t , h a l á l a u t á n n e v á l j é k u r a t -
l a n j ó s z á g g á , h a n e m k i f e j e z e t t
v a g y v é l e l m e z e t t a k a r a t á h o z
k é p e s t c s e r é l j e n g a z d á t .

A z ö r ö k h e g y ó k i f e j e z e t t a k a r a t a u g y j e l e n t k e z i k
m i n t v é g i n t é z k e d é s , a m e l y e t t e h e t

V É G R E N D E L E T a l a k j á b a n , m e l y h a l á l e s e t -
r e s z ó l ó e g y o l d a l u j o g ü g y l e t ,

amelyben az örökgyó vagy o -
náról és egyéb ténykörülmé -
nyekről /: pl. gyámrendelés :/
rendelkezik. Hatályának lé -
nyeges előfeltétele az örök -
gyó halála. Szigorualaksze -
rűségekhez kötött formálüg -
gyet.

ÖRÖKLÉSI SZERZŐDÉS alakjában, mely kétoldalu
jogüggyet s mint ilyen, köti az örökgyót. A végrende -
letet bármikor visszavonhatja az örökgyó, új végren -
deletet csinálhat, míg ellenben az öröklési szerződést
csak a szerződő fél, az örökös beleegyezésével lehet
megváltoztatni vagy visszavonni.

TÖRVÉNYI ÖRÖKLÉS. Az örökgyó vélelmezett akara -
ta ugy jelentkezik mint törvény alapján való öröklés.

1. Akkor, ha az örökgyó nem rendelkezett, rendel -
kezik a törvény, mégpedig ugy, ahogy az örökgyó ren -
delkezett volna, ha tett volna végintézkedést.

2. Vagy ha tett ugyan végintézetet az örökhagyó, de az érvénytelen, akár formai, akár tartalmi hiányosságai miatt. Semmis végrendelet.

3. Vagy a tett végintézkedés a közfelfogást annyira sérti, hogy a jog nem tartja védelemre méltónak. Megtámadható végrendelet.

Ezt a három utóbbi címet: végrendelet, öröklési szerződés, törvény, szokták az öröklés másodlagos, helyesebben a joggal mint távolabbi címmel szemben, közelebbi címnek nevezni. A továbbiakban a két első, közelebbi címet összevonva ilyen megjelölést használunk: van öröklés 1. végintézet és 2. törvény alapján.

III.

AZ ÖRÖKLÉS JOGCIMEINEK HATO EREJE.

Itt azt a kérdést kell vizsgálat tárgyává tenni, hogy az öröklés két jogcime tekintetében melyik bír elsőbbséggel.

Első a végintézet. Ha ilyen van és az helyes és jogszerű, az öröklés ennek alapján bonyolódik le.

Ha ilyen nem tétetett, vagy nem érvényes, vagy megtámadható, és a megtámadás sikerrel jár, akkor az öröklés a törvényi öröklés szabályai szerint bonyolódik le.

IV.

A CSALÁD, ÖRÖKLÉSI JOG ÉS VÉDELEM FOGALMA.

CSALÁD alatt azon személyek összeségét értjük, akik egymással vérségi, helyesebben családjogi kapcsolatban vannak.

Megkülönböztetünk szűkebb családot, ezt alkotják az apa, anya és a gyermekek, és tágabb családot, ezt alkotják az összes felmenő és lemenő rokonok és az oldalági rokonok.

De család alatt értünk egy etikai intézményt is, mely öröklési jogunkban a tagoktól elvonatkoztatva jelenik meg s mint ilyen részesül védelemben.

ÖRÖKLÉSI JOG. Az öröklés folyamatát a jog szabályozza. Az öröklési jog tárgyi értelemben azoknak a jogszabályoknak az összesége, amelyek a vagyonnak a megholtról az élőre történő átszállását szabályozzák.

VÉDELEM veszélyek ellen szükséges. Ha a jog nem

intézkedne, hogy mi történjék az örökgyó vagyonával ennek halála után, akkor egy tényleges állapot állana elő : uratlan vagyontömeg keletkezne, amelyet bárki hatalmi szférájába vonhatna.

Ez az állapot az emberiség felfogása értelmében az elhunyt hozzátartozóit sértené, mert az emberekben él az az érzet, hogy senkinek sincs olyan erős igénye a hagyatéokra, mint az elhunyt hozzátartozóinak.

V.

A JOGI VÉDELEM KIFEJLŐDÉSE.

Amikor a hozzátartozók igénye az elhunyt hagyatékára általánosan elismertté, az ezen igénynek megfelelő negatív megatartás minden harmadik személyektől kikényszeríthetővé, tehát jogszabályszerűvé lett, jelentkezik a jog a család védelmezőjeként.

A hozzátartozók eme igényének a jog által való elismerése véleményünk szerint kettős okra vezethető vissza.

1. Tényleges állapotra. Kezdetben vagy az istenség parancsa tekintetett jognak, vagy a tényleges állapot nyert kötelező erőt, mint tényleges szokás, majd jog - szokás.

Fennmaradt források azt látszanak bizonyítani, hogy az emberiség elsődleges megjelenési formája a csoport /:Horde:/ volt, amelyen belül küztulajdon állt fönn. A

család és a magántulajdon ebből fokozatos és valószínűleg párhuzamos fejlődés útján alakult ki. Ez a kiválás valószínűleg nemcsak eszmeileg, hanem térbelileg is megförtént. Márpedig, ha az egyes családok térbelileg egymástól elkülönülve telepédtek le, a családfő elhunytá alkalmával ennek vagyontárgyait azok okkupálhatták akik körülötte voltak, a hozzátartozói. Ezeknek tehát csak egy cselekvés kellett, a birtoklási állapotot fönntartani, illetve minden kívülről jövő támadást, mely ezt az állapotot háborgatja, visszaverni.

2. Ethikai vonatkozásokra. A szellemi fejlődés magasabbra emelkedésével az embereket erkölcsi erők tartották vissza attól, hogy a családbeliek eme ténykedését háborgassák.

A tényleges állapot és az erkölcsi erők biztosították a családbeliek zavartalan tovább birtoklását. Jogállapot akkor lett ebből, amikor a hagyaték birtokát nem az örökösöknek kellett önhatalommal másokkal is elismertetni, hanem egy nagyobb hatalom, a legfőbb hatalom: az állam ismerte el ezt és az elismerést mindenki-

re kötelezővé tette. Mint ahogy általában jogszabályról is csak akkor beszélhetünk, ha létezik egy főhatalom mely parancsot bocsát ki :/ omnis lex aut iubet aut vetat, de a tilalom is parancs, csak hogy negatív parancs :/s ezt a parancsot kényszereszközeivel sikerre viszi.

Az állam a családbeliek öröklési jogát már régen elismerte. Sőt annyira erős volt ez az elismerés, hogy Rómában a 12 táblás törvény idejében/: Kr.e.451-ben: / de a többi nép jogában is, nem volt más cím az öröklésre mint a családhoz való tartozás. Az örökhagyó akaratát csak lassan kezd szerephez jutni a vagyon sorsának irányításában.

VI.

AZ ÖRÖKLÉS ALAPJA.

A VÉRSÉGI KAPCSOLAT. Az eddigiekben rámutattunk arra, hogy amikor a jog az öröklés tekintetében szabályozó működésével közbelép, a család, tehát a vérbeliek érdekét akarja megvédeni.

Amikor a jog megengedi azt, hogy az örökhagyó végintézkedésben meghatározza a vagyona sorsát, vagy a törvény jelölje ki az örökösök személyét, ezt nyilván azért teszi, mert bizik abban, hogy ezek szintén a család érdekében fognak rendelkezni.

VII.

A VÉDELLEM EREJE.

Ezt a kérdést külön kell vizsgálni a törvényi öröklés világában és külön a végintézeti öröklés világában.

A törvényi öröklést hátrább fogjuk ismertetni. Ott majd azt tapasztaljuk, hogy ezen a területen a családbeliek védelme tökéletes. Ezen a címen addig, amíg ilyen van, nem örökölhet más, csak családbeli /:de csak a hatodik parenteláig:/.

A végintézkedés lehetősége ezt a feltétlen védelmet csökkentette. A végintézeti öröklés világában már nem olyan biztos, hogy a családbeliek kapják meg a hagyatékot, vagy legalább is az nem biztos, hogy megkapják az egész hagyatékot. Az egyén akaratára ható indokok eredője dönti el a kérdést.

Hátrább összegyűjteni és vizsgálni próbálom ezeket az indokokat és arra a következtetésre jutok, hogy ezek

a végintézeti öröklés területén is csaknem tökéletesen biztosítani tudják a családbeliek öröklését.

Ha azután a tapasztalás módszeréhez folyamodom, itt szintén azt az eredményt kapom, hogy a végrendeletek legnagyobb része nem tesz mást, mint ismétli a törvény szavait és csupán osztály tétetik az örökösök között.

És majd azt is tapasztaljuk, hogy a törvény ott áll minden végintézet mögött és rendelkezik, ha ez a jogot durván megsértve rendelkezik, ehelyett, ennek lerontása árán is.

VIII.

A VÉDELEM FAJAI.

ÉRDEK VÉDELME. Öröklési jogunk védi a család tagjainak a hagyatéokra vonatkozó érdekét, amennyiben elsősorban nekik biztosítja a hagyatékot.

Ide tartoznak a törvényi öröklés szabályai, mert ezek úgy rendelkeznek hogy a lemenők, ezek nem létében a hitves, illetve a felmenők és oldalrokonok kapják a hagyatékot. De ide tartoznak a végrendeletek és az öröklési szerződések rendelkezései is, amennyiben a családbelieknek juttatják a hagyatékot.

AKARAT VÉDELME. Öröklési jogunk biztosítja azt, hogy az öröklési viszonyban szereplő személyek akaratuk hatályos legyen. Ez a védelem hármás irányú :

1. Az első csoportba tartoznak azok a jogszabályok, amelyek megengedik, hogy ezek a személyek akaratnyilatkozatot érvényesen egyáltalán tehetnek. Tehát :

a/.Az,hogy az örökhagyó végintézetet tehet.

b/.Az,hogy az örökös elfogadhatja /:visszautasíthatja:/ a hagyatékot.

c/.Az,hogy az örökös birtokba veheti a hagyatékot.

2. A második csoportba tartoznak azok a jogszabályok,amelyek biztosítják azt,hogy az örökhagyó végakarátát valóban ki tudja nyilvánítani.Jogunk hátránnyal sújtja azt,aki az örökhagyót bűnös cselekmény - nyel végakarátának érvényesítésére képtelenné teszi.

3. A harmadik csoportba tartoznak azok a jogszabályok,amelyek a már megtett végakarát megmaradását biztosítják.Jogunk hátránnyal sújtja azt,aki az örökhagyó végrendeletét megsemmisíti,eltitkolja vagy elszikkasztja.

ÉLET VÉDELME. Öröklési jogunk védi az öröklési viszonyban szereplő személyek életét.Ez a védelem két irányu :

1. Az első csoportba tartoznak azok a jogszabályok,amelyek az örökhagyók életét védik.Öröklési jogunk hátránnyal sújtja azt,aki az örökhagyó ellen gyilkos-

ságot, szándékos emberölést, halálra okozott szándékos testi sértést követett el.

2. A második csoportba tartoznak azok a jogszabályok, amelyek az örökösök életét védik. Öröklési jogunk hátránnyal sújtja azt, aki oly személynek az életére tört, akinek halálától öröklése függött, avégből, hogy örököljön.

EGYENLŐ ÖRÖKLÉS BIZTOSÍTÁSA. Az ide tartozó jogszabályok teszik lehetővé, hogy az egyenlő jogcímen meghívott örökösök egyenlő mértékben részesüljenek a hagyatékból. Ezek a betudás, beszámítás és osztályra bocsátás intézményei keretében nyernek rendezést.

A CSALÁD INTÉZMÉNYÉNEK VÉDELME. Öröklési jogunk biztosítja a családi eszme által megkivánt érzelmi és erkölcsi vonatkozások megtartását. Csak azok lehetnek, illetve maradhatnak benn az öröklési viszonyban, akik nem sértik a családi eszme és a házasság erkölcsi alapjait. Az ezeket sértő cselekmények vagy már önmagukban /:ipso iure:/ hátrányt jelentenek az öröklési viszony tekintetében, vagy csupán az örökhagyó akara-

tából hatnak. Az előbbieket érdemetlenségi, az utóbbiakat kitagadási okok néven ismeri jogunk.

1. Az érdemetlenség okai: Érdemetlen az, aki

a/. az örökhagyó ellen gyilkosságot, szándékos emberölést, halált okozott szándékos testi sértést követett el.

b/. Aki oly személynek az életére tört, akinek halálától öröklése függött, avégből, hogy örököljön.

c/. Aki az örökhagyót bűnös cselekménnyel végakarátának érvényesítésére képtelenné teszi.

d/. Aki az örökhagyó végrendeletét megsemmisíti, eltitkolja vagy elsikkasztja.

e/. Érdemetlen az a nő, aki férje gyilkosával házasságtörő szerelmi viszonyt folytatván, a gyilkosság elkövetése után a gyilkost pártolásban részesíti.

f/. Az a házastárs, aki az örökhagyóval érvényes házassági kötelékben állván, harmadik személlyel házasságra lép s ezáltal a házasság erkölcsi alapját dűrván megsérti.

Általában véve legújabb bi-

r ó i g y a k o r l a t u n k a f e l é h a j -
 l i k , h o g y a h á z a s s á g e r k ö l c s i
 a l a p j a i t d u r v á n s é r t ő m i n d e n
 c s e l e k m é n y a z e z t e l k ö v e t ő
 h á z a s t á r s a t a h á z a s t á r s á u t á -
 n i ö r ö k l é s r e é r d e m e t l e n n é t e -
 s z i .

2. A kitagadás okai. A szülő kitagadhatja gyermekét

a/. Ha a gyermek szülője ellen szándékos testi sér-
 tést vagy egyéb súlyos méltatlanságot követett el.

b/. Ha szülői ellen bűnvádat emel oly ügyben, amely
 a fejedelem, vagy az egész ország közveszélyével nem
 jár.

c/. Ha a szülők élete ellen leselkedik.

d/. Ha az apa akaratának ellenére az apai javak
 gonosz vesztegetése mellett gonosztévő vagy más is-
 tentelen életű emberekkel cimboraságban áll.

e/. Ha a fogságba esett apát az ellenség kezéből,
 vagy a tömlöcből, midőn azt tehetné, ki nem váltja, sem
 ki nem szabadítja, vagy érette kezességet vállalni vo-
 nakodik.

Viszont a gyermek kitagadhatja szülőjét

a/. Ha az apa a fiút igazságos ok és nagyobb vétke nélkül iszonyatosan és kegyetlenül fenyegeti.

b/. Mikor az apa fiát bűn elkövetésére kényszeríti.

Kitagadási okok az érdemtelenségi esetek is, e l -
l e n b e n n e m k i t a g a d á s i o k a z
o l y c s e l e k m é n y , a m e l y é r t a z
ö r ö k h a g y ó m e g b o c s á t o t t , m e r t
e z z e l a s é r e l e m s i g y a k i t a -
g a d á s i n d o k a ű s m e g s z ű n t .

3. Az érdemtelenség és kitagadás hatása az, hogy az ilyen személy öröklésre képtelenné válik, úgy tekintetik, mintha már az örökhagyó előtt meghalt volna.

IX.

A VÉDELEM A TÖRVÉNYI ÖRÖKLÉSBEN.

Ha végintézet van,akkor ennek alapján történik az öröklés lebonyolítása,mégis a kérdés tárgyalását célszerűbb a törvényi öröklési renddel kezdeni,két szempontból. 1.Először azért,mert a törvény az egyéni akarat sokféleségével szemben egyöntetűen,egy szempontot szem előtt tartva rendezi a kérdést. 2.Másodszor azért,mert a törvényi öröklés szabályai mindig ott állnak a végintézet mögött és rendelkeznek ehelyett, ennek lerontása árán is ott,ahol az egyéni akarat a jog szellemét durván megsértve rendelkezik.

AZ UNIVERSALIS SUCCESSIO ESETEI.

A törvényi öröklésnek itt felsorolt esetei az universalis successio világába tartoznak,mert az ezen címen meghívott örökösök a hagyatékot mint egészet

kapják, habár nem is kapják meg szükségképen az egész hagyatékot.

1.

LEMENŐK ÖRÖKLÉSE.

Az elhunyt személy utáni öröklésre a törvény első-sorban ennek törvényes leszármazóit hívja meg. Az Oé. 9.§-a értelmében a sorrend ebben a tekintetben a következő : elsősorban meghívottak a

TÖRVÉNYES GYERMEKEK. "Az örökhagyó minden vagyona a tőle leszármazó törvényes gyermekekre száll." Ha egy gyermek van, az egész hagyatékot ez kapja. Ha több gyermek is van, akkor a hagyaték így oszlik meg közöttük : Örökhagyó volt "A". Gyermekei "a", "b" és "c".

A hagyaték volt harmincezer P. Mindegyik gyermek megkapja a hagyaték egyharmadát, tehát tíz-tíz ezer P-t.

A TÖRVÉNYESÍTETT GYERMEK,

A PUTATIV HÁZASSÁGBOL SZÜLETETT GYERMEK és

AZ ÖRÖKBEOFOGADOTT GYERMEK az Oé. értelmében nem bírtak ezen öröklési joggal. Birói gyakorlatunk azonban ezekre is kiterjesztette az Oé. 9.§-ának hatályát.

A TÖRVÉNYTELEN GYERMEK öröklési képességét szintén a birói gyakorlatunk rendezte. Ez csak az anyával és ennek vérrokonaival jut öröklési kapcsolatba.

UNOKÁK ÖRÖKLÉSE. Ha a gyermekek meghaltak, vagy közülök egyesek meghaltak, akkor ezek helyett, ezek nevében az ezeket illető osztályrészt az ő gyermekeik, tehát az örökhagyó unokái kapják. V A G Y I S a z e l s ő i z b e n l e v ő k f e j e n k é n t , a t ö b b i i z b e l i e k p e d i g t ö r z s ö n - k é n t ö r ö k ö l n e k . Ugyanigy örökölnék az unokák leszármazói, a dédunokák stb. is. Az öröklésnek ezt a nemét

IUS REPRESENTATIONIS néven ismeri jogunk. Ezen az alapon a hagyaték megoszlása így történik: Örökhagyó volt "A". Gyermekei "a",/"b"és"c"meghaltak/."b"-nek maradt két gyermeke:"b₁" és "b₂".-"c"-nek maradt három gyermeke: "c₁", "c₂"és "c₃". A hagyaték harmincezer P.- "a" kap tízezer P-t.- "b"₁ és "b"₂ együtt kapnak tízezer P-t, fejenként tehát kapnak öt -öt-ezer P-t.- "c"₁, "c"₂ és "c"₃ együtt kapnak tíze -

zer P-t, fejenként tehát kapnak háromezer háromszáz harminchárom P-t és harminchárom f-t.

IUS ACCRESCENDI. Meg kell még emlékezni a ius accrescendi intézményéről is. Ennek értelmében a kiesett örökös részét a többi örökösök kapják meg. Ennek természetesen az az előfeltétele, hogy ne legyenek olyanok, akik a kiesett személy nevében tarthatnának igényt a hagyaték részre.

II.

HITVESTÁRS ÖRÖKLÉSE.

Ha az örökösöknek törvényi öröklésre jogosult leszármazói nincsenek, az életben maradt hitvestárs lesz az általános örökös. Ezt az öröklést adott esetben a szerzeményi vagyona korlátozhatja az ági öröklés intézménye.

III.

FELMENŐK, OLDALROKONOK ÖRÖKLÉSE.

Leszármazók és hitvestárs nem létében örökölnék a

felmenők és oldalrokonok. Ezek öröklése a

PARENTELA RENDSZER szerint történik. Második parentelába tartoznak a szülők és leszármazóik. Harmadik parentelába tartoznak a nagyszülők és leszármazóik. A negyedik parentelába tartoznak a szépszülők és leszármazóik és így tovább. Szabály az, hogy amíg a közelebbi parentelán csak egy örökös is van, a távolabbi parentelákon lévők közül senki nem örökölhet. Az egy parentelában lévők között a közelebbi fokon lévők megelőzik a távolabbi fokon lévőket, de az egyforma címen meghívottak közül ha egyik kiesik, ezt képviselik ennek a leszármazói. A felmenők és oldalrokonok öröklése tehát így történik :

"a", mint örökhagyó elhunyt. Törvényi öröklésre hivatott leszármazói és hitvestárs nincsenek, örököse lesz tehát az apja és anyja egyenlő mértékben. /: Második parentelában lévő felmenők öröklése. - A levezetést innét csak az apai ágon maradvá folytatom tovább. :/

Ha a szülők már nem élnek, örökösök lesznek az ő gyermekeik, tehát az örökhagyó testvérei. /: Második parentelában lévő oldalrokonok öröklése. :/

Ha ezek sem élnek már, vagy nem mind élnek, örökölnék ezek helyett, ezek nevében ezek leszármazói, a ius representationis értelmében. /: Második parentelában lévő, oldalrokonok öröklése. :/

Ha a második parentelából már senki sincs életben, akkor örökölnék a harmadik parentelában lévő rokonok.

Ekkor tehát örökölnék a nagyszülők. /: Harmadik parentelában lévő, felmenő rokonok öröklése. :/

Ha a nagypapa már nem él, örökölnék a gyermekei, az elhunyt örökhagyó apjának testvérei, az elhunyt örökhagyó nagypatyjai. /: Harmadik parentelában lévő, oldalrokonok öröklése. :/

Ha már ezek sem élnek, vagy nem mind élnek, akkor örökölnék ezek helyett, ezek nevében, ezek leszármazói, a ius representationis értelmében. /: Harmadik parentelában lévő, oldalági rokonok öröklése. :/

És ez így megy tovább, amíg csak a rokonsági kapcsolatot kimutatható. Akik érdemetlenek, vagy akiket az örökhagyó kitagadott, és akik visszautasítottak az örökséget, az öröklés szempontjából úgy tekintetnek mint akik az öröklés megnyitása előtt meghaltak.

IV.

AZ ÁLLAMKINCSTÁR ÖRÖKLÉSE.

Ha rokonok egyáltalán nem kutathatók fel /: Magánjogi törvényjavaslatunk még a házastárs rokonait is meghívja. :/ , a hagyaték örököse az államkincstár lesz. Ugyancsak ez államkincstár lesz az örökös akkor is, ha az összes meghívottak visszautasították a hagyatékot.

Az ezen négy címen meghívottak mint egészet kapják a hagyatékot, habár nem kapják is meg szükségképen az egész hagyatékot.

A SINGULARIS SUCCESSIO ESETEI.

A törvényi öröklésnek itt felsorolt esetei a singularis successio világába tartoznak, mert az ezen címeken meghívottak nem mint egészet kapják a hagyatékot, sőt nem is a "hagyatékot" kapják, hanem csupán egyes vagyondarabokat, helyesebben egyes vagyonjogokat. Ezek a személyek nem is örökösök, mert ezek az öröklési címek épen akkor lépnek működésbe, ha más az örökös. Ezek a címek éppen az akár a végintézeteti, akár a törvényi rendelkezések alapján előállott méltánytalanságot vannak hivatva korrigálni.

I.

LEMENŐK ÖRÖKLÉSE.

A TÖRVÉNYES OSZTÁLYRÉSZ /:kötelesrész:/ intézménye alapján. Törvényünk rendelkezése értelmében az örök-hagyónak legközelebbi hozzátartozóit, nevezetesen a törvényi öröklésre hivatott leszármazóit, vagy ha ezek és hitves nincsenek, akkor a szülőket, feltétlenül részeltetni kell a hagyatékból, vagy ki kell tagadni őket. Ha tehát az örök-hagyó végintézetet tett és abban, ha ilyenek, törvényes öröklésre hivatott leszármazók, vannak,

nem ezeket, hanem mást nevezett ki örökösének és ezeket ki sem tagadta, sem másféle címen nem juttatott nekik a hagyatékból, akkor ezek a végintézet rendelkezései ellenére is részesülnek a hagyatékból. A köteles rész a törvényi rész fele. Ez a jogcím erősebb az örökösök jogcíménél, mert a kötelesrészre jogosultak hagyatéki hitelezőknek tekintetnek s azt tudjuk, hogy a hagyatéki hitelezők kielégítése az örökösök előtt történik. Az örökösök csak akkor részesülnek a hagyatékból, ha az a hagyatéki hitelezők kielégítése után nem lesz üres. Adott esetben megtörténhetik, hogy az örökösöknek nem marad más mint a puszta örökösi cím.

A részeltetés mértéke tehát a következő : Örökhagyó legyen "A", ennek törvényi öröklésre hivatott leszármazói "a", "b", és "c". A hagyaték harminc ezer P. Ha örökhagyó a leszármazóit nevezte volna meg örökösének, ezek mindegyike örökölt volna tíz-tíz ezer P-t. A törvényes osztályrész /:kötelesrész:/ intézménye alapján azonban ennek a mennyiségnek a felét, azaz öt-öt ezret fognak kapni.

11.

AZ ÖZVEGY ASSZONY ÖRÖKLÉSE .

AZ ÖZVEGYI ÖRÖKLÉS intézménye alapján. A nemes ember özvegye megkapta elhunyt férje bizonyos kegyeleti ingóságait, az ötvenen aluli ménes felát, kocsiját, amelyen kikocsizni szoktak, vadászfegyverét, stb. Fontosabb ennél az özvegy asszony öröklése:

AZ ÖZVEGYI JOG intézménye alapján. Ez azt a célt szolgálja, hogy az özvegy asszony férje halála után is olyan vagyoni viszonyok köz éljen, mint annak életében, akkor, ha nem ő lett az örökös. Lényege tehát az, hogy a z ö z v e g y e n m a r a d t a s s z o n y t h a s z o n é l v e z e t i j o g i l l e t i m e g a h a g y a t é k i v a g y o n e g é s z é r e é s p e d i g t e k i n t e t n é l k ü l a r r a , h o g y m i l y e n ö r ö k ö s m a r a d t h á t - r a . M i n t t ö r v é n y i ö r ö k l é s i j o g - n a k , a z ö z v e g y i j o g n a k s i n c s h e l y e , h a a z ö r ö k h a g y ó a z ö z - v e g y r ő l v é g r e n d e l e t é b e n g o n -

doskodott, csak hogy magánjogunk quasi kötelesrészként fogja fel, tehát a nőnek a hagyatéki vagyon értékének megfelelő tartáshoz való joga csorbát ne szenvedjen.

III.

SZÜLŐK ÖRÖKLÉSE

A TÖRVÉNYES OSTÁLYRÉSZ intézménye alapján. Ha végintézet nem létében a törvényi öröklésre hivatottak a szülők lennének, akkor, ha az örökhagyó végintézetet tesz és ebben nem a szülőket nevezi meg örökösének, sem pedig ki nem tagadja őket, a szülők a hagyaték őket illető részének a felét megkapják. Ezt a mennyiséget akkor is megkapják, ha az örökhagyó végintézetében nem mellőzte ugyan őket, de a kötelesrésznél kevesebbet juttatott nekik.

IV.

FELMENŐK ÉS OLDALROKONOK ÖRÖKLÉSE

AZ ÁGI ÖRÖKLÉS intézménye alapján. Ha törvényi

öröklésre jogosult leszármazók nincsenek, örököse lesz a hitvestárs. De a hitvestárs csak a szerzeményi vagyont tarthatja meg, az ági vagyont ellenben, ha ilyen van, ki kell adni a felmenőknek vagy oldalrokonoknak, ha ilyenek vannak. Ágivá lesz valamely vagyon száltal, hogy vagy az apai, vagy az anyai ágról szállt akár öröklés, akár más ingyenes címen. Az ági vagyon mindig oda száll vissza, ahonnan szállt: *paterna paternis, materna maternis*.

X.

A VÉDELEM A VÉGINTÉZETI ÖRÖKLÉSBEN.

Mélyen gyökerezik az emberben a vágy, hogy egyéniségének kihatásai valamely módon halála után is fennmaradjanak. Ennek a vágnak enged az ember akkor, amikor végintézetet tesz s meghatározza azt, hogy mi történjék vagyonával halála után.

Az örökhagyó azért tesz végintézetet, hogy az ő akaratára irányítsa vagyona sorsát halála után is. Ez a vágy hozza létre a végakaratot.

Ő küzdött, verejtékezett a vagyon összegyűjtésével, fáradozásának gyümölcsét az élvezze, akit ő tart erre legméltóbbnak. Ez a vágy jelöli meg az örököszt.

Biztosítva akarja tudni a vagyona sorsát, hogy az nem fog könnyelmű módon elpazeroztatni, hanem méltó

személyre szállva, tiszteletet biztosít emlékének. Ez a vágy őrzi meg a hagyatékot.

A végintézeti öröklés világában bizonytalan az, hogy ki lesz az örökös, és bizonytalan az is, hogy mennyit kap meg a hagyatékból. Az örökhagyó akarata határozván meg ezeket, vizsgálnunk kell azokat a tényezőket, amelyek az örökhagyó akaratát ezen a téren irányítják.

AZ INDOKOK JELLEGE. Minden szellemi megnyilvánulásunk vagy az érzelem, vagy az értelem, vagy az akarat jelenségei körébe tartozik, így azok az okok is, amelyek az örökhagyó akaratát irányítják, érzelmi, értelmi és akarati mozzanatok lesznek.

Ezen indokok között jogi jellegűek csak az akarati indokok lehetnek. Jogi jelleg alatt értve azt, hogy az akaratban akár a szubjektív jogérzet, akár az objektív jog szólal meg. Az akaratot pedig azért tekinthetem egyáltalán jogi jellegűnek, mert a jog maga is akarat. Omnis lex aut iubet, aut vetat, de a tilalom is parancs, csak hogy negatív parancs. A parancs pedig min-

dig valamely akaratot tételez fel, annak az akaratát, aki a parancsot kibocsátotta. De amikor a kibocsátott parancs a kibocsátótól elvonatkoztatva, objektív válna jelenik meg, maga is akarattá lesz, amely más akaratokat, a végrehajtó szervek akaratát képes irányítani. Így mondhatom tehát, hogy a jog akarat.

De az akarati indokok között lesznek olyanok, amelyek nem jogi, hanem vallási vagy erkölcsi parancs jellegűek.

Az érzelmi és értelmi indokok sohasem lehetnek jogi jellegűek, bár mint látni fogjuk, az értelmi indokok háttére lehet sokszor a jog. Pl. ha az örökhagyó azért juttatja a leszármazóinak a hagyatékot, mert tudja, hogy az objektív jog is így rendelkezik. Ekkor tehát a rendelkezés indoka a belátás, értelmi működés, amely azonban a jogon alapszik.

AZ ÉRZELMEK mint cselekedeteink elsődleges indokai nagy jelentőséggel bírnak a hagyaték sorsának irányításában is. Azon emberi intézmények sikere van a legjobban biztosítva, amelyeknek megvalósulását e-

zen legalacsonyabbrendű, de éppen ezért legerősebb szellemi működésünk támogatja.

AZ AKARATI indító okok részben mint belső parancsok jelentkeznek, részint pedig mint kívülről jövő parancsok. Határozottabbak mint az érzelmi indító okok és sokszor úgy jelentkeznek már mint a különféle érzelmek eredői.

AZ ÉRTELEM különösen mint az érzelmi és akarati indokok felülbirálója bír fontossággal.

Végül, ha mindezek az indokok hatálytalanok maradtak, akkor az örökhagyón kívülálló működés lép közbe, az objektív jog, amely bizonyos személyeket az örökhagyói akarat ellenére is részeltet a hagyatékból.

A VÉGAKARAT IRÁNYITÓI.

A VÁGY. Az emberben bent él a vágy, hogy hozzátartozói sorsát biztosítva tudja.

AZ ÖSZTÖN. Akár a vérbeliekhez való önkéntelen ragaszkodást, akár a fajfenntartás ösztönét nézzük. Az az ösztön, amely létrehozta a gyermeket, amely felnevelte, kényszeríti az örökhagyót arra, hogy vagyonát csa-

ládjára hagyja.

A SZERETET. Elsősorban azokat szeretjük, akikkel együtt élünk, a leszármazókat, akik a vérünkből vannak, a hitvest, akivel testi-lelki közösségben élünk, a felmenőket, akiknek a véréből származunk, az oldalrokonokat, akikben a mi vérünkkel közös vér folyik.

AZ ÖNTUDAT. Ez az, ami különböztet érzelem és érzelem, akarat és akarat között. Korrigálja az összes többi indokok szerepét s eredményezi, hogy az örök - hagyó, ha gyermeke is van, nem fog így rendelkezni pl. hogy örökösöm legyen a barátom, ha a baráti szeretet erősebb benne a gyermeke szereteténél.

AZ ERKÖLCSI NEVELÉS. Az iskolában, könyvekben, olvasmányainkban folyton találkozunk az elvvel, hogy a hozzánk tartozókról gondoskodni kell.

A SZUBJEKTIV ERKÖLCS. Az ősidők óta kifejlődött ethikai erők eredményeképpen az ember lelkében benn él az az érzés, hogy övéiről gondoskodni kell. Szankcióját a belső elégedetlenség érzetében, lelkiismeretfurdalásban találja.

A KÖZERKÖLCS. A társadalomban élő erkölcsi érzék megütközne azon, ha valaki vérei létében elhunytá után nem ezeket, hanem idegeneket részeltetne vagyonából. Szankcióul a társadalom általi megvetés jelentkezik.

VALLÁSI PARANCSONK. A biblia parancsaival, tanításaival és példázataival kötelességünké teszi a hozzánk tartozókról való gondoskodást. Szankciójukat ezek a parancsonk a kárhozattal való fenyegetésben nyerik s sikerük az egyén istenfélelmétől, illetve a tulvilági életről, illetve a halál utáni állapotról alkotott fogalmainak mikéntjétől függ.

A SZUBJEKTIV JOGÉRZET. Ez alatt mi az örökhagyóban önként támadó belső jogi parancsonk értjük. Ugy áll ez elő, hogy természetünknel fogva minden tartós állapotot hajlandók vagyunk meg nem változtathatónak /: *quieta non movere* :/ kötelezőnek, tehát jogállapotnak elfogadni. A gyermeknek az apa életében része volt a hagyaték élvezetében, igazságtalannak tartanánk, ha pusztán az apa halála következtében kicseppenne a megszó-
kott jóléteből.

Az örökhagyó úgy érzi, hogy azoknak, akik vele együtt éltek joguk keletkezett továbbra is a megszo-
kott jólétben élni, joguk keletkezett a vagyont ha-
lála után is tovább birtokolni.

AZ OBJEKTIV JOG TUDATA. Ma már a legtöbb ember ismeri az objektív jogot s természetesnek látszik e-
lőtte, hogy úgy kell rendelkeznie, ahogy az objektív
jog is rendelkezik. Innét van az, hogy a legtöbb vég-
rendelet csak ismétli a törvény rendelkezéseit s a
végrendeletben csupán osztály tétetik az örökösök kö-
zött.

AZ OBJEKTIV JOG. Ha mindezek az indokok nem tud-
ják a családbeliek öröklését biztosítani, közbelép az
objektív jog és az örökhagyói akarat ellenére is ré-
szesíti a családbelieket a hagyatékból. De az objek-
tív jog csupán a legszűkebb családnak jön a védelmére.

A VÉGRENDELET MEGTÁMADÁSA. Jógunk vélelme az, hogy
aki nem a véreit részesíti a hagyatékból, az nem beszámí-
tható. Megengedi tehát annak a körülménynek a bizo-
nyítását, hogy az örökhagyó nem volt beszámítható ak-

kor, amikor a végintézetet tette.

A TÖRVÉNYES OSZTÁLYRÉSZ. Ennek lényege az, amint ezt már korábban tárgyaltuk, hogy a törvényi öröklésre hivatott leszármazókat, vagy ha előbbrevaló törvényi örökös nincs, a szülőket, a "szükségörökösöket", vagy részeltetni kell a törvény által meghatározott mértékben, vagy ki kell tagadni.

Handwritten text, likely a signature or note, is present below the printed text.

TÁRGYMUTATÓ.

Bevezetés1.old.

I.

Az öröklés fogalma 2. "

II.

Az öröklés jogcímei 3. "

Jog 3. "

Végrendelet 3. "

Öröklési szerződés 4. "

Törvényi öröklés 4. "

III.

Az öröklés jogcímeinek ható ereje 6. "

IV.

A család,öröklési jog és védelem fogalma 7. "

V.

A jogi védelem kifejlődése 9. "

VI.

az öröklés alapja12. "

VII.

A védelem ereje13.old.

VIII.

A védelem fajtái	15.	"
Érdek védelme	15.	"
Akarat védelme	15.	"
Élet védelme	16.	"
Egyenlő öröklés biztosítása	17.	"
A család intézményének védelme	17.	"

IX.

A védelem a törvényi öröklésben	21.	"
Az universalis successio esetei	21.	"
I. Leménők öröklése	22.	"
Törvényes gyermek	22.	"
Törvényesített gyermek	22.	"
Putatív házasságból született gyermek	22.	"
Örökbefogadott gyermek	22.	"
Törvénytelen gyermek	23.	"
Unokák öröklése	23.	"
Ius representationis	23.	"
Ius accrescendi	24.	"
II. Hitvestárs öröklése	24.	"
III. Felmenők, oldalrokonok öröklése	24.	"
IV. A fiskus öröklése	27.	"
A singularis successio esetei	28.	"
I. Leménők öröklése	28.	"
Törvényes osztályrész	28.	"
II. Az özvegy asszony öröklése	30.	"
Özvegyi öröklés	30.	"
Özvegyi jog	30.	"
III. Szülők öröklése	31.	"
Törvényes osztályrész	31.	"

IV. Felmenők és oldalrokonok öröklése	31. old.
Ági öröklés	31. "

X.

A védelem a végintézetű öröklésben	33.	"
Az indokok jellege	34.	"
Érzelmek	35.	"
Akarat	36.	"
Értelem	36.	"
A végakarati irányítói	36.	"
A vágy	36.	"
Az ösztön	36.	"
A szeretet	37.	"
Az öntudat	37.	"
Az erkölcsi nevelés	37.	"
A szubjektív erkölcs	37.	"
A közerkölcs	38.	"
Vallási parancsok	38.	"
A szubjektív jogérzet	38.	"
Az objektív jog tudata	39.	"
Az objektív jog	39.	"
A végrendelet megtámadása	39.	"
A törvényes osztályrész	40.	"